

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. VI. An præmissæ demonstrationis sint primæ, immediatæ & per se notæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

præmissarum & conclusionis; tunc necessariò debeo esse tam certus de vno ac de altero; quia habeo summam certitudinem, ea quæ sunt idem inter se, non posse non æquè necessariò esse vel existentia vel possibilia. Et in hoc sensu habet locum argumentum præcedens quoad certitudinem, non autem quoad euidentiā: hæc enim (vt dixi) prouenit non solum ex eo, quòd res aliter non possit se habere, vt prouenit certitudo, sed ex eo quòd quasi videam obiectum: connexio autem inter ea obiecta benè conducit ad hoc vt vnum non possit aliter se habere quàm aliud, & consequenter ad hoc, vt de vno non possim magis quàm de alio dubitare; non verò conducit ad hoc vt æquè clarè & immediatè proponatur mihi ac aliud, vt in exemplo fumi & ignis, creaturarum & Dei, clarè ostensum est paulò antè. Neque enim diuisibilitas obiecti quoad hoc quidquam impedit, vt explicatum est: de essentiā enim Dei habeo euidentiā quòd existat, partem ex creaturis per res & non habeo euidentiā, sed obscuram cognitionem ex Fide, eam essentiam esse ex se communicabilem tribus personis; licet hoc sit prædicatum re, & virtute identitatis essentiae. Quod rursus confirmo exemplo euidentiissimo: pone aliquem beatum non videre in Deo leonem, & consequenter non discernere in omnipotentia Dei virtutem productiuam leonis: hic aliunde nouit leonem, & euidenti ratione infert Deum esse productiuum leonis, & hanc virtutem esse idem realiter cum virtute productiuā Angeli, quam in Deo videat. certe hic, licet sit æquè certus de vtraque virtute, eam scilicet in Deo dari, quia scit eam esse vnam & eandem à parte rei; non tamen æquè euidenter & clarè vnam ac alteram cognoscit, quia vnam intuetur in se, alteram ex discursu vel in creaturā cognoscit.

SECTIO VI.

An præmissæ demonstrationis sint primæ immediatæ & per se notæ.

PROPOSITIO prima, immediata, & per se nota, idem est à parte rei, diuersis tantum nominibus significata. Propositio prima est illa, quæ non per aliam priorem demonstratur: Immediata, quæ seipsa manifestatur sine aliquo: per se nota, quæ manifestatur per se, & non per aliam; quæ (vt patet) in idem recidunt.

48 Aduerte, sicut dupliciter potest vna res demonstrari, & à priori, & à posteriori; ita duplicem posse esse propositionem immediatam & per se notam, aliam à priori, illam scilicet quæ à priori nequit per aliam demonstrari, etiam si demonstrari possit à posteriori, aliam immediatam à posteriori, quia non habet alium effectum quo demonstrari possit. Deinde, cum causæ aliæ sint reales & physicae, vt Deus respectu creaturarum, ignis respectu fumi, sol respectu lucis; aliæ verò sint solum virtualiter, aut ratione nostrā, vt de intellectu diuino respectu voluntatis diuinæ à Theologis docetur, & in homine risibilitas radicalis ratione nostrā dicitur à radicali rationalitate prouenire, inde fit, propositiones quasdam esse immediatas realiter, vt cum per existentiam solis

demonstratur existentia lucis; aliās solum mediatas ratione nostrā, vt cum ex immensitate Dei demonstratur eius æternitas; & ex rationalitate hominis eius risibilitas radicalis.

Et hinc intelliges, immeritò defatigari eos, qui in præsentia fusè disputant; vtrum propositio, in quā prima passio de subiecto demonstratur, sit immediata, an verò mediata. Frustrā inquam defatigari: quia si loquamur de immolatione physica & reali, non dubium, eam esse immediatam, etiam si mediet definitio subiecti inter ipsum & primam passionem; quia definitio illa non est quid distinctum realiter à subiecto, ideoque nihil reale mediat inter subiectum & primam passionem. Si autem loquamur ratione nostrā, illa est propositio mediata, quia ratione nostrā esse animal rationale, est quasi causa principij discursiui & admiratiui, quantumvis non distinguantur hæc principia realiter ab animali rationali, vt in attributis diuinis, & multis aliis exemplis demonstrari potest.

Propositio per se nota alia est quoad nos, non verò secundum se; alia è contrario secundum se & non quoad nos; alia denique, & secundum se & quoad nos. Propositio per se nota quoad nos tantum est illa, quæ licet habeat medium quo probari possit, nos tamen illud ignoramus, & cognoscimus rem illam in se, vt motum aëris, cognoscimus quidem in se, causam autem vnde proueniat, etsi illam habeat, nos prorsus ignoramus. ideo quoad nos dicitur motus ille per se notus. Propositio per se nota secundum se & non quoad nos, est illa, quæ non habet medium in se quo prædicatum cum subiecto connectatur; vt existentia Dei cum ipso Deo, quæ à parte rei sine vilo medio connectuntur, nos tamen non cognoscimus illam, nisi mediante creaturarum cognitione. Denique per se nota tam quoad nos quam quoad se est illa, quæ neque habet medium in se quo probetur, neque quoad nos: cuiusmodi sunt illa principia vniuersalissima, quodlibet est vel non est, idem nequit esse & non esse simul, & si quæ sunt alia principia, quæ non possunt aliter probari, nisi terminorum explicatione.

Quæ diximus de propositionibus immediatis & per se notis, communia sunt tam euidentiibus quàm probabilibus: dantur enim aliquæ propositiones probabiles mediatæ, & aliquæ immediatæ tam à priori quàm à posteriori, tam realiter quàm ratione nostrā, tam quoad se quàm quoad nos: vt v.g. de hac propositione, pater amat suum filium, habeo ego probabilitatem & mediatam, quia eam possum probabiliter ostendere ex eo quòd filius sit aliquid parentis, omnis autem diligit eum qui habet aliquid sui. Hæc propositio, omnis diligit eum qui habet partem sui, non est certa, sed probabilis, & per se probabiliter nota: quòd si per aliam potest probabiliter ostendi, illæ ex quibus probatur, & in quibus tandem fititur, erunt probabiliter per se notæ, non enim dari potest processus in infinitum etiam in his probationibus. Quòd si dicas, illam propositionem esse probabilem, non quia deducatur ex propositionibus probabilibus, sed quia deducitur per probabilem consequentiam ex principiis omnino certis; Contrā saltem ipsa illatio erit tantum probabilis & per se nota, ergo necessariò dicendum est, esse aliquas propositiones tantum probabiles,

babiles, & per se notas, in quibus sistatur in ordine assensuum probabilium. His positis,

PRIMA CONCLUSIO. Non omnis demonstratio debet constare formaliter præmissis primis immediatis & per se notis. Probatur: nam hæc demonstratio, *omne risibile est animal, omnis homo est risibilis, ergo omnis homo est animal*, est demonstratio rigorosa, præmissæ tamen non sunt per se notæ & immediatæ, quia hominem esse risibilem demonstratur a priori per admiratum, & a posteriori per actum ipsum ridendi; ergo illa propositio non est immediata & per se nota. Ratione probatur assertio, quia potest conclusio alicuius syllogismi esse alterius præmissæ, imò & duæ conclusiones possunt esse præmissæ alicuius alterius syllogismi, ergo non omnis præmissæ debet esse immediata & per se nota, id est, indemonstrabilis per aliam.

52 SECUNDA CONCLUSIO. Neque demonstratio potissima propter quid, qualis est ea in quâ prima passio demonstratur de subiecto per eius definitionem essentiali, necessariò debet constare præmissis primis immediatis & per se notis in omni genere, sed solum a priori. Probatur, quia licet definitio essentialis a priori non possit demonstrari, eò quod ipsa est prima rei essentia etiam ratione nostrâ, tamen a posteriori rectè demonstratur per effectus & per proprietates: ut per sensationem & discursum, per admiratum & risibile, demonstratur definitio essentialis hominis, scilicet esse animal rationale; ergo præmissæ demonstrationis perfectissimæ non debent necessariò constare præmissis immediatis in omni genere, sed solum a priori. Et fortè hoc solum volunt Auctores, qui absolute dicunt, eam demonstrationem debere constare præmissis immediatis & per se notis.

TERTIA CONCLUSIO. Omnis demonstratio saltè virtute & mediare constare propositionibus primis per se notis & immediatis. Hæc Conclusio solâ eget explicatione. Assero ergo, quaecumque præmissas demonstrationis ultimò debere resolui in alias præmissas primas & ultimas, siue post tres siue post quatuor vel plures demonstrationes; quia, cum necessariò sistendum sit in aliquâ primâ veritate, quæ non possit per aliam priorem ostendi, ne deus processus in infinitum, necessariò quaecumque demonstratio siue mediare siue immediate resoluenda est in prima principia, seu in propositiones primas per se notas & immediatas.

QUARTA CONCLUSIO. Etiam syllogismi probabiles debent constare vel formaliter, vel virtute & immediate, propositionibus probabilibus primis & per se notis. Probatur eadem ratione, quâ præcedens; quia cum neque in syllogismis probabilibus possit in infinitum procedi, deueniendum tandem est ad aliquas primas propositiones se ipsis notas probabiliter, vel saltem, licet non veniatur ad propositiones euidentias, deuenietur tamen in illationem tantum probabilem & per se notam probabiliter, alioquin non esset syllogismus probabilis, sed demonstratiuus.

53 Hic disputant nonnulli, utrùm in argumentationibus & demonstrationibus possit dari circulus. Circulus dicitur ille, in quo mutuo duæ propositiones se probant, hæc illam, illa hanc, v. g. *homo est risibilis quia rationalis, homo est rationalis*

quia risibilis, probatur rationalitas ex risibilitate, & hæc ex rationalitate. Hic circulus potest esse duplex: alius *vitiosus*, alius *bonus*. Vitiosus est, quando ipsa conclusione probatur præmissam, præcisè assensuendo conclusioni per præmissas, & non propter aliud medium diuersum. Ut si tantum cognoscerem, hominem esse animal, quia cognosco esse principium sentiendi; esse autem principium sentiendi, probarem præcisè ex eo, quod esset animal, esset circulus vitiosus: quia cum in eo casu tota veritas & certitudo conclusionis consistat in veritate & certitudine præmissarum, nequit conclusio nouam addere certitudinem præmissis; tum quia esset mutua causalitas a priori, quæ repugnat, ut dicemus in Physicis; tum quia conclusio non habet maiorem certitudinem quam præmissæ: ergo illis non potest addere nouam & maiorem certitudinem. Alter circulus est, quando conclusio, quæ ex his præmissis inferitur, probata postea ex aliis principiis, assumitur rursus ad probandam hæc eadem principia. Et hic circulus non est vitiosus, sed bonus; quia cum eadem res possit a priori & posteriori demonstrari, non repugnat, ut principia, quæ ostendunt conclusionem a priori, ipsa a posteriori ostendantur per conclusionem iam aliunde probatam, ut suppono. v. g. probaret quis, hominem esse risibilem, quia est rationalis, postea verò cognitâ risibilitate ex operationibus, per illam ostenderet rationalitatem, ex quâ a priori ostensa fuerat risibilitas. Hic circulus bonus est, quia non fit in illo resolutio ad eadem principia, sed ad diuersa; ad quædam, ut ad rationem a priori, & ad alia, ut ad rationem a posteriori.

SECTIO VII.

Vtrum præmissæ demonstrationis debeant esse ænueriales, necessarie, constantes predicato de omni & secundum quod ipsum.

55 NON dubium, multas perfectas demonstrationes fieri sine propositionibus vniuersalibus, quales sunt multæ quæ de Deo fiunt: imò & in creaturis possunt fieri demonstrationes constantes vtrique præmissæ particulari, ut cum dico, *hoc currrens est rationale, sed Petrus est homo currrens, ergo Petrus est rationale*. In syllogismis autem non ostensiuus, vel non constantibus termino singulari determinato, aliqua propositio saltem debet esse vniuersalis, iuxta dicta in Summulis, ubi explicuimus, quâ ratione ex purè particularibus nihil sequatur. Breuiter autem hanc accipe rationem: quia cum, ut rectè inferatur conclusio, debeat in præmissis poni aliquod medium in quo vniantur extrema conclusionis, inde fit, ut nisi disponatur medium vniuersale complectens omnia, vel saltem aliquod particulare determinatum, non ponatur medium, in quo vniantur extrema, & consequenter non inferatur conclusio; quia termini singulares & vagi, v. g. *aliquis homo*, supponuntur pro diuersis: idè ex illis nihil potest determinatè inferri. licet enim homo currat, & aliquis homo sit albus; non potest inferri, aliquod album currere, quia terminus ille